

Aftale om styrkelse af tilsynet med efterretningstjenesterne

Regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne), Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Danmarksdemokraterne, Det Konservative Folkeparti, Enhedslisten, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti er enige om en ny aftale om styrkelse af Tilsynet med Efterretningstjenesterne og Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne.

Det er afgørende for danskernes sikkerhed, at vi har effektive efterretningstjenester, som kan bekæmpe de kræfter, der vil os det ondt. Efterretningstjenesterne løser en helt central opgave på vegne af samfundet og råder derfor over nogle særlige kompetencer og kapaciteter.

Efterretningstjenesternes effektive varetagelse af deres opgaver, herunder med at sikre statens selvstændighed og sikkerhed samt modvirke trusler mod Danmark og danske interesser, forudsætter en udstrakt fortrolighed. Det vil kunne medføre betydelig skadevirkning for efterretningstjenesternes virksomhed, hvis oplysninger om tjenesternes konkrete indsatser, arbejdsmetoder, kapaciteter mv. bliver udbredt, ligesom det er en afgørende forudsætning for udveksling af højt klassificerede oplysninger mellem efterretningstjenester, at det system, der er bygget op omkring kontrol og indsigt, er tilstrækkeligt betryggende for udenlandske partnere.

Når efterretningstjenesternes arbejde som udgangspunkt er nødt til at foregå i fortrolighed, og der kun sjældent kan gives nærmere indblik i tjenesternes aktiviteter, er det afgørende både for befolkningens tillid og dermed også for efterretningstjenesternes mulighed for at virke i et åbent demokrati som det danske, at der er de rigtige rammer og systemer på plads, som over for både regering, Folketinget og den almindelige offentlighed kan medvirke til at sikre tilliden til, at tjenesternes aktiviteter foregår i respekt for de regler, der gælder for deres virke.

Det nuværende tilsyn er i dag stærkt fokuseret på efterretningstjenesternes behandling af personoplysninger. Et effektivt og tidssvarende tilsyn skal efter aftalepartiernes opfattelse også føre tilsyn med efterretningstjenesternes operative opgaver og i det hele taget fokusere på de områder, der er af størst betydning for fysiske og juridiske personers retssikkerhed samt offentlighedens tillid til tjenesterne. Det er i den sammenhæng vigtigt, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne har de rette forudsætninger for at kunne føre en effektiv kontrol med efterretningstjenesterne.

Samtidig er der behov for et bedre samspil mellem Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne og Tilsynet med Efterretningstjenesterne, ligesom det er vigtigt, at de større partier i Folketinget i kraft af deres medlemskab af Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne har en effektiv indsigt med efterretningstjenesternes virksomhed.

Aftalen indeholder på den baggrund en række initiativer, der skal bidrage til en styrkelse af Tilsynet med Efterretningstjenesterne og af Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne. Aftalen er det første element i en generel revision af tilsynet med efterretningstjenesterne, idet det forudsættes, at styrkelsen af rammerne for Tilsynet med Efterretningstjenesternes kontrol med PET, som fremgår nedenfor, med de nødvendige tilpasninger senere vil skulle omfatte tilsynet med FE. Endvidere vil regeringen senere følge op på de dele af evalueringen af PET-loven, som ikke er omfattet af denne aftale.

Styrkelse af Tilsynet med Efterretningstjenesterne

Udvidelse af kompetence til at omfatte efterfølgende legalitetskontrol med Politiets Efterretningstjenestes (PET) operative opgaver

Det er centralt for aftalepartierne, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne skal kunne føre tilsyn og kontrol med flere dele af PET's virksomhed, end det er tilfældet i dag.

Aftalepartierne er derfor enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne fremover skal føre en efterfølgende – dvs. bagudrettet – legalitetskontrol med PET's operative opgaver og dermed beskæftige sig med, om PET har handlet inden for reglerne, der gælder for tjenesten. Kontrollen vil således knytte sig til PET's overholdelse af gældende ret, herunder PET-loven, administrative forskrifter, almindelige forvaltningsretlige regler og grundsætninger samt Danmarks internationale forpligtelser, bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK). Herudover vil tilsynet kunne kontrollere, om PET inden for sine operative opgaver har overholdt interne retningslinjer.

Aftalepartierne er enige om, at en bagudrettet legalitetskontrol indebærer, at der som udgangspunkt ikke iværksættes kontroller af verserende sagsforløb og aktiviteter, ligesom PET ikke vil skulle forelægge spørgsmål eller på anden måde inddrage tilsynet, inden konkrete dispositioner iværksættes. Hvis der er tale om længerevarende sager eller aktiviteter, forudsætter aftalepartierne imidlertid, at tilsynet kan iværksætte kontroller rettet mod afsluttede dele af forløbet, således at det forhold, at legalitetskontrollen er bagudrettet, ikke fører til, at tilsynet igennem længere tid vil være afskåret fra at kontrollere konkrete forløb. Tilsynets kontrol skal desuden generelt tilrettelægges under hensyntagen til de særlige forhold, der gør sig gældende for PET, og på en sådan måde, at det sikres, at kontrollen ikke kompromitterer eksempelvis efterretningstjenestens arbejdsmetoder, kapaciteter eller kilders og civile agenteres identitetsoplysninger. Det

forudsættes således, at legalitetskontrollen finder sted på en måde, hvor PET's operative arbejde kan udføres i samme kvalitet og omfang som i dag.

Bedst mulig anvendelse af de samlede tilsynsressourcer

Aftalepartierne er enige om, at der skal opstilles nogle overordnede principper i lovgivningen for, hvordan Tilsynet med Efterretningstjenesterne generelt bør fokusere sin tilsynsvirksomhed vedrørende PET for at sikre, at tilsynets ressourcer fremadrettet anvendes på bedst mulig måde. Det tilsyn, som Tilsynet med Efterretningstjenesterne fører, skal grundlæggende have til formål at sikre borgernes retssikkerhed og tillid til tjenesten gennem en effektiv kontrol. Det vil fortsat være op til tilsynet at tilrettelægge og beslutte den konkrete kontrolindsats.

I forlængelse heraf er aftalepartierne enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne skal anlægge en risikobaseret tilgang, således at kontrollen med PET særligt målrettes de dele af tjenestens virksomhed, som vurderes af størst betydning for fysiske og juridiske personer, og som på den baggrund må anses for at være mest centrale for tilliden til efterretningstjenesterne i en åben demokratisk retsstat.

Det fremgår af evalueringen af PET-loven fra juni 2022, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne kontrollerer af PET's interne revision siden lovens ikrafttræden har vist, at tjenesten har tilrettelagt og gennemført sine interne kontroller tilfredsstillende. Ved at etablere et tættere samarbejde mellem tilsynet og PET's interne revision inden for de områder, hvor tilsynet finder det hensigtsmæssigt, kan det være muligt at reducere dobbeltkontrol og samtidig udnytte den interne revisions forretningskendskab. Dette vil skabe et stærkere og mere målrettet fundament for udvælgelse og udførelse af kontroller samt styrke PET's evne til hurtigt og effektivt at iværksætte forbedringer baseret på kontrolresultaterne.

For at understøtte et sådant tættere samarbejde er aftalepartierne enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne skal have mulighed for at anmode PET's interne revision om at udføre specifikke kontroller og videreformidle kontrolresultaterne til tilsynet, i det omfang tilsynet finder det hensigtsmæssigt. Muligheden angår alene specifikke kontroller, og formålet er således ikke, at PET's interne revision generelt skal erstatte tilsynets kontroller. Det forudsættes, at tilsynet løbende vurderer, om PET's interne revision er tilrettelagt og gennemført tilfredsstillende i forhold til gældende standarder for intern revision, herunder at kontrollerne er veldokumenterede. Endvidere forudsættes det, at PET tilfører sin interne revision de fornødne ressourcer til at understøtte et øget kontrolsamarbejde.

Herudover er aftalepartierne enige om, at PET skal underrette Tilsynet med Efterretningstjenesterne om relevante overtrædelser af gældende ret og interne retningslinjer, som PET måtte blive bekendt med, eksempelvis –

men ikke alene – som led i tjenestens interne kontrol, og hvor forholdet falder inden for tilsynets kompetence.

Tilsynet med Efterretningstjenesternes adgang til oplysninger mv. hos PET

Det er en helt central præmis for et effektivt tilsyn med efterretningstjenesterne, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne har en bred adgang til oplysninger og materiale hos PET, som kan være af betydning for dets virksomhed, og at tilsynet i øvrigt har mulighed for at kræve, at tjenesten bidrager til at oplyse faktiske og retlige forhold af tilsvarende betydning inden for en ramme, som sikrer, at det operative arbejde i tjenesten fortsat kan prioriteres i samme omfang som i dag.

Aftalepartierne har noteret sig, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne allerede i dag har en meget bred adgang efter lovgivningen til at kræve oplysninger og materiale, herunder også metadata om f.eks. indførelsen af oplysninger i databaser, som PET er i besiddelse af.

Aftalepartierne er derudover enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne som noget nyt skal kunne anmode PET om, at relevante ledere i tjenesten mundtligt redegør for faktiske forhold af betydning for tilsynets virksomhed, som de pågældende har ansvaret for. Det forudsættes, at PET imødekommer sådanne anmodninger, medmindre tilsynet på baggrund af eventuelle bemærkninger fra PET vurderer, at en fyldestgørende redegørelse bedre kan opnås på anden vis. Det forudsættes endvidere, at anmodning om, at relevante ledere mundtligt redegør for faktiske forhold, anvendes i et meget begrænset omfang og alene, hvis det ikke er muligt på anden vis at oplyse sagen, således at det klare udgangspunkt fortsat vil være, at tilsynet afkræver PET skriftlige redegørelser frem for at anmode om mundtlige redegørelser. Det skyldes, at efterretningstjenesternes arbejde typisk er baseret på et strengt ”need to know”-princip, og den enkelte leder derfor ikke nødvendigvis har den fornødne viden om eller det fulde billede af en sag eller et sagsforløb mv. til at kunne redegøre fyldestgørende herfor. Aftalepartierne er i den forbindelse enige om, at PET’s operative arbejde samlet set ikke skal mindskes som resultat af den nye adgang. Alternativt skal brugen af denne adgang revurderes.

Fokus for tilsynets virksomhed, herunder i relation til mundtlige redegørelser, vil som hidtil være at føre tilsyn med PET’s virksomhed og ikke enkeltpersoner. Det er således ikke tilsynets opgave at vurdere, om enkelte ansatte i PET måtte have begået fejl eller forsømmelser, som kan give anledning til, at der søges gjort et ansvar gældende over for de pågældende, eller at der i øvrigt udtales kritik af den pågældende medarbejder. Hvis tilsynet har konkret mistanke om, at en enkeltperson har handlet på en sådan måde, at den pågældende risikerer et straffe- eller disciplinærretligt ansvar, kan tilsynet endvidere ikke anmode om, at den

pågældende mundtligt redegør for faktiske forhold vedrørende den pågældende sag.

Aftalepartierne har noteret sig, at der herudover ikke er noget til hinder for, at PET i konkrete sager vil kunne vurdere, at der er anledning til at lade andre relevante medarbejdere mundtligt redegøre for faktiske forhold over for tilsynet, med henblik på at sikre en så fyldestgørende besvarelse som muligt. Det forudsættes i givet fald, at medarbejderen som udgangspunkt vil være ledsaget af en relevant leder.

Endvidere er aftalepartierne enige om, at der principielt helt undtagelsesvist vil kunne foreligge situationer, hvor PET ikke umiddelbart uden betydelig skadevirkning for statens sikkerhed eller forholdet til fremmede magter eller uden fare for personers liv, legeme, helbred eller frihed, i en periode vil kunne give tilsynet adgang til enkelte oplysninger. I dag afklares sådanne spørgsmål i en dialog mellem Tilsynet med Efterretningstjenesterne og PET, hvilket også bør være tilgangen fremover. Skulle det mod forventning dog ikke være muligt at afklare sådanne spørgsmål dialogbaseret, finder aftalepartierne det imidlertid rigtigst at tage højde herfor i en ny regulering, der opstiller nogle tydelige rammer for PET's ageren. Aftalepartierne er enige om, at der skal indføres en særdeles snæver adgang for PET til i en sådan situation umiddelbart at undlade at give tilsynet adgang til oplysninger. PET skal i givet fald orientere justitsministeren, som herefter skal orientere Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne om baggrunden herfor. PET skal endvidere give tilsynet adgang til de omhandlede oplysninger, så snart de nævnte beskyttelseshensyn ikke længere gør sig gældende.

Endelig er aftalepartierne enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne skal kunne fastsætte rimelige frister for PET's besvarelse af tilsynets høringer og anmodninger under hensyntagen til disses omfang og kompleksitet, idet sagsbehandlingstiderne generelt har betydning for tilsynets muligheder for at føre en effektiv kontrol. En afklaring af omfang og kompleksitet vil efter omstændighederne forudsætte dialog herom med PET. Hvis det ikke er muligt for PET at besvare en høring eller anmodning inden for den af tilsynet fastsatte frist, skal tjenesten inden fristens udløb meddele tilsynet baggrunden herfor, og hvornår den forventes at kunne besvares.

Sammensætning af et nyt og styrket tilsyn med efterretningstjenesterne

For at sikre, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne samlet set besidder de nødvendige kompetencer for at kunne føre et effektivt tilsyn med efterretningstjenesterne, er aftalepartierne enige om, at der er behov for i lovgivningen at fastsætte kompetencekrav for medlemmerne af tilsynet.

Aftalepartierne er i tilknytning hertil enige om, at udgangspunktet for en ny regulering af tilsynets sammensætning i højere grad skal være, at indsigt i og

erfaring med det område, der føres tilsyn med, vil kunne bidrage positivt til et mere effektivt tilsyn, uden at der derved ændres ved tilsynets uafhængighed. Aftalepartierne er på den baggrund enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne fremover skal sammensættes således, at der i tilsynet er repræsenteret indsigt i og erfaring med udenrigs-, sikkerheds- og efterretningsmæssige forhold. Herudover skal der i tilsynet være repræsenteret stærke juridiske kompetencer i lyset af, at tilsynet beskæftiger sig med legalitetskontrol af efterretningstjenesterne. Endelig skal der i tilsynet være repræsenteret erfaring med tilsynsvirksomhed i bredere forstand, f.eks. fra andre tilsynsmyndigheder og/eller anklagerfaglige, herunder efterforskningsmæssige, kompetencer. Der skal herudover ved tilsynets sammensætning generelt lægges vægt på, at der sikres en bred sammensætning.

Aftalepartierne har noteret sig, at de nye krav til Tilsynet med Efterretningstjenesternes sammensætning vil indebære, at beskikkelsen af de nuværende medlemmer af tilsynet ophører, og at der således i forbindelse med de nye reglers ikrafttræden vil blive beskikket nye medlemmer af tilsynet i overensstemmelse med de ovenfor beskrevne krav til sammensætningen.

Af hensyn til tilsynets uafhængighed er aftalepartierne enige om, at ingen af medlemmerne, herunder formanden, på beskikkelsestidspunktet eller under beskikkelsesperioden må gøre tjeneste i centraladministrationen eller efterretningstjenesterne, ligesom de pågældende ikke ved beskikkelsen må være aktuelle medlemmer af Folketinget eller ministre. Der vil derudover være en karenperiode på 4 år fra eventuel tidligere ansættelse i efterretningstjenesterne, centraladministrationen mv. til udpegelsen til det nye tilsyn. Det forudsættes, at det ved udpegningen af tilsynets medlemmer, herunder formanden, sikres, at der ikke udpeges personer til hvervet, der f.eks. på grund af sine konkrete arbejdsopgaver eller lignende må forventes gentagne gange at ville være inhabil i tilsynets behandling af konkrete sager.

Aftalepartierne er derudover enige om, at medlemmerne af tilsynet, herunder formanden, udpeges af justitsministeren efter forhandling med forsvarsministeren på baggrund af drøftelse med Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne. Det forudsættes i den forbindelse, at der ikke udpeges medlemmer af tilsynet, som udvalget ikke kan tilslutte sig.

Styrkede faglige rammer for sekretariatsbetjeningen af Tilsynet med Efterretningstjenesterne

Aftalepartierne er enige om, at der på baggrund af bl.a. det udvidede kompetenceområde for Tilsynet med Efterretningstjenesterne er behov for at styrke de organisatoriske rammer for sekretariatsbetjeningen af tilsynet. Aftalepartierne er i den forbindelse enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne sekretariatsbetjenes af en separat sekretariatsenhed, som i faglige (dvs. tilsynsmæssige) spørgsmål refererer

direkte til tilsynet, men organisatorisk og administrativt placeres i Datatilsynet, hvor det vil indgå i et stærkt tilsynsfagligt miljø med adgang til f.eks. metodisk, juridisk eller anden faglig sparring og udveksling. Med en omlægning af sekretariatsforankringen af Tilsynet med Efterretningstjenesterne, vil Datatilsynet endvidere kunne understøtte de HR-mæssige og øvrige administrative opgaver for tilsynet. Henset til de efter omstændighederne særdeles følsomme oplysninger, der behandles i sekretariatet, skal sekretariatet indrette sig på en sådan måde, at alene en snæver kreds af personer får indsigt i de konkrete oplysninger, ligesom det forudsættes, at sekretariatet organiserer sig på en måde, der sikrer, at der ikke sker unødigt spredning af følsomme oplysninger. Medarbejderne i det nuværende sekretariat for tilsynet vil organisatorisk og administrativt overgå til Datatilsynet. De nærmere rammer for sekretariatet skal afklares mellem Tilsynet med Efterretningstjenesterne og Datatilsynet.

Tilsynet med Efterretningstjenesternes kommunikation med offentligheden vedrørende PET

Aftalepartierne er enige om, at efterretningstjenesternes særlige karakter, herunder hvad angår fortrolighed, gør, at der er behov for særlige overvejelser om kommunikationen vedrørende tjenesternes forhold. Det gælder navnlig for at sikre, at der ikke offentliggøres klassificeret information eller andre oplysninger, hvis offentliggørelse vil kunne skade statens sikkerhed, forholdet til udenlandske samarbejdspartnere, efterretningstjenesternes kilder mv.

Derfor er aftalepartierne enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesternes kommunikation med offentligheden som det helt klare udgangspunkt sker gennem tilsynets årlige redegørelser om sin virksomhed i relation til PET. De årlige redegørelser, som tilsynet afgiver vedrørende PET og FE, forelægges allerede i dag for Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne forud for offentliggørelsen. Hvis tilsynet herudover – rent undtagelsesvist – måtte finde behov for at kommunikere til offentligheden vedrørende sin tilsynsvirksomhed, er aftalepartierne desuden enige om, at tilsynet vil skulle orientere justitsministeren og Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne herom i tilstrækkelig tid til, at udvalget har mulighed for at indkalde til og drøfte spørgsmålet på et møde, inden tilsynet kommunikerer. Det forudsættes, at justitsministeren og som udgangspunkt tillige chefen for PET deltager i mødet med henblik på at kunne være en del af denne dialog.

Ekstern whistleblowerordning for PET i Tilsynet med Efterretningstjenesterne

Aftalepartierne er enige om, at den eksterne whistleblowerordning for PET, der efter lov om beskyttelse af whistleblowere (whistleblowerloven) er placeret i Justitsministeriets departement, i stedet skal placeres i Tilsynet med Efterretningstjenesterne. Whistleblowerloven finder ikke anvendelse på en række oplysninger, herunder klassificerede oplysninger, der er

omfattet af Justitsministeriets sikkerhedscirkulære, og samtidig er fortrolige, jf. straffelovens § 152, stk. 3. Sådanne oplysninger er dermed ikke omfattet af den eksterne whistleblowerordning, men det kan ikke udelukkes, at klassificerede oplysninger, som ikke er omfattet af lovens anvendelsesområde, kan indgå i en indberetning.

Ved at placere den eksterne whistleblowerordning for PET hos tilsynet sikres det, at whistleblowerordningen er placeret hos en uafhængig myndighed, der dels har den løbende indsigt i efterretningstjenesternes virksomhed, dels værktøjerne til på en relevant måde at følge op på henvendelser, når der måtte være anledning til det. Tilsynet vil herunder også have forudsætningerne for at identificere mulige klassificerede oplysninger, der potentielt vil kunne indgå i en indberetning, og iværksætte forholdsregler til at sikre fortroligheden herom. Tilsvarende gælder der særlige hensyn til fortrolighed om andre oplysninger, herunder oplysninger om personalemæssige forhold, efterretningstjenesternes vidensniveau mv., som kan have betydning for tjenesternes virksomhed. Det forudsættes, at det af hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende for PET's virksomhed, vil være en yderst snæver kreds, som vil skulle behandle indberetningerne ud fra et strengt "need to know"-princip, og at tilsynet ved håndteringen af indberetninger er opmærksom på, at indberetninger, hvori der ikke i sig selv indgår klassificerede oplysninger, sammenstykket med andre oplysninger kan bidrage til at tegne et billede af efterretningstjenesternes vidensniveau, kapaciteter mv.

Selv om den eksterne whistleblowerordning for PET efter whistleblowerloven som udgangspunkt ikke omfatter klassificerede oplysninger, er aftalepartierne i tilknytning hertil enige om, at det skal være muligt for Tilsynet med Efterretningstjenesterne – uden for rammerne af ordningen i whistleblowerloven – i fysisk form at kunne modtage og behandle klassificerede oplysninger som led i henvendelser fra whistleblowere vedrørende PET. Tilsynet forudsættes så vidt muligt at etablere en ramme, der sikrer muligheden for at aflevere klassificerede oplysninger fysisk til tilsynet på en fuldt ud sikkerhedsmæssigt forsvarlig måde.

Styrkelse af Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne

Adgang for Tilsynet med Efterretningstjenesterne til at deltage på møder i Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne

Aftalepartierne mener, at det er vigtigt, at der er et tættere samspil mellem Tilsynet med Efterretningstjenesterne og Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne.

På den baggrund er aftalepartierne enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne foruden at oversende de årlige redegørelser, som

tilsynet afgiver om sin virksomhed vedrørende PET og Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) til justitsministeren eller forsvarsministeren og udvalget, også skal forelægge redegørelserne mundtligt for Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne. Dette vil bl.a. give udvalget mulighed for at stille tilsynet uddybende spørgsmål til de elementer, der indgår i redegørelserne. Herudover er aftalepartierne enige om, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne i særlige tilfælde skal kunne deltage i konkrete møder i udvalget, hvis udvalget anmoder herom, og tilsynets mødedeltagelse knytter sig til forhold, der falder inden for både tilsynets og udvalgets kompetenceområde. Selv om tilsynets deltagelse sker efter anmodning, lægges der op til, at tilsynet som udgangspunkt deltager i et møde i udvalget med ca. halvårslige intervaller. Møde mellem tilsynet og udvalget vil eventuelt kunne ske på baggrund af et ønske herom fra tilsynet, idet det dog fortsat er udvalget, der tilrettelægger sit arbejde. Det forudsættes, at justitsministeren og forsvarsministeren får mulighed for at deltage i møder i Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne, hvor tilsynet deltager.

Som følge af tilsynets mulighed for fremover i særlige tilfælde at kunne deltage i udvalgets møder er aftalepartierne enige om, at tilsynet og udvalget i den forbindelse skal kunne udveksle oplysninger, herunder klassificerede oplysninger, i det omfang dette må anses for nødvendigt i forbindelse med drøftelsen.

Udvalget vedrørende Efterretningstjenesternes mulighed for at anmode tilsynet om undersøgelse af konkrete sager eller sagsforløb, problemstillinger mv.

Aftalepartierne er enige om, at Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne i ekstraordinære situationer skal kunne beslutte at anmode Tilsynet med Efterretningstjenesterne om at undersøge konkrete sager eller sagsforløb, problemstillinger mv. Ordningen er eksempelvis tiltænkt sager, der har principiel eller på anden måde vidtrækkende betydning for den generelle tillid i befolkningen til efterretningstjenesterne, f.eks. sager der har været genstand for en særlig debat i offentligheden. Det kan også ske som opfølgning på væsentlige problemstillinger, som Tilsynet med Efterretningstjenesterne måtte have peget på i de årlige redegørelser vedrørende PET og FE. Beslutning om at anmode tilsynet om at foretage sådanne undersøgelser træffes ved almindeligt flertal, idet formandens stemme er udslagsgivende ved stemmelighed. Det forudsættes, at der generelt vil blive udvist tilbageholdenhed med anvendelsen af ordningen, så den alene anvendes, hvor Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne så vidt muligt på forhånd har søgt at få sagen oplyst gennem en orientering fra regeringen, men udvalget alligevel finder grundlag for at anmode tilsynet om at iværksætte en undersøgelse af sagen. Det bemærkes, at det som udgangspunkt bør være tilsynet, der har den løbende indsigt mv., som beslutter hvordan tilsynets ressourcer bedst anvendes, og dermed hvor tilsynsaktiviteterne rettes hen.

Dette vil bl.a. gøre det muligt for Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne at anmode Tilsynet med Efterretningstjenesterne om at undersøge, om efterretningstjenesternes eventuelle ageren i den såkaldte Samsam-sag ligger inden for de retlige rammer og retningslinjer, der på daværende tidspunkt var gældende for efterretningstjenesterne. Tilsynet vil i den forbindelse kunne benytte sig af de redskaber, der indføres med denne aftale, og aftalepartierne noterer sig, at PET i den forbindelse vil lade relevante medarbejdere mundtligt redegøre for faktiske forhold af betydning for sagen.

Aftalepartierne har noteret sig, at Tilsynet med Efterretningstjenesterne selv disponerer over sine ressourcer, hvilket indebærer, at det vil være op til tilsynet at tage stilling til den enkelte undersøgelses nærmere tilrettelæggelse, herunder dens omfang og hvem det eventuelt vil være relevant at anmode om mundtlige redegørelser i forbindelse hermed.

Endvidere har aftalepartierne noteret sig, at tilsynets undersøgelse af konkrete forhold efter anmodning fra Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne skal ske under hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende for tjenesternes efterretningsvirksomhed, herunder at der ikke – i en periode – vil kunne igangsættes undersøgelser af verserende sager, hvis f.eks. særlige operative hensyn eller hensyn til sagen i øvrigt tilsiger det. Endvidere skal tilsynets undersøgelser af konkrete forhold hos efterretningstjenesterne tilrettelægges på en sådan måde, at de er til mindst mulig ulempe, så tjenesterne kan varetage deres opgaver så effektivt som muligt af hensyn til Danmarks sikkerhed.

Sammensætning af Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne

Aftalepartierne finder det afgørende, at efterretningstjenesternes virksomhed er genstand for indsigt fra et udvalg bestående af medlemmer, som repræsenterer de største partier i Folketinget. Samtidig anerkender aftalepartierne, at efterretningstjenesternes effektive varetagelse af deres opgaver forudsætter en helt særlig grad af fortrolighed, samt at sammensætningen af Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne derfor er udtryk for en afvejning mellem på den ene side hensynet til at give indsigt i efterretningsmæssige forhold og på den anden side hensynet til at sikre, at højt klassificerede oplysninger ikke deles bredere end højest nødvendigt.

Aftalepartierne er enige om, at sammensætningen af Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne bør reflektere det forhold, at der i Folketinget i de senere år har været flere partier end tidligere. Det er dog vigtigt at fastholde, at medlemskab af udvalget som hidtil tildeles partier med den største vælgermæssige tilslutning. På den baggrund er aftalepartierne enige om, at Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne fremover skal udgøres af et folketingsmedlem fra hver af de partier, der ved folketingsårets start er repræsenteret i Folketinget med mindst 10 mandater, dog således at udvalget

består af mindst fem medlemmer, som uanset mandattal repræsenterer de fem største partier i Folketinget ved Folketingsårets start.

Da udvalget med den ændrede sammensætning vil kunne komme til at bestå af enten et lige eller ulige antal medlemmer, er aftalepartierne enige om – i det omfang udvalget finder anledning til at stemme – at formandens stemme er udslagsgivende i tilfælde, hvor stemmerne står lige. Står stemmerne ved valg af udvalgets formand lige, træffes beslutning til fordel for de medlemmer, der repræsenterer de folketingsgrupper, der sammenlagt har flest mandater.

Da en ændret sammensætning i praksis formentlig i mange tilfælde – og konkret i forhold til den aktuelle sammensætning af Folketinget – vil medføre en udvidelse af udvalgets medlemstal, er aftalepartierne enige om, at folketingsgrupperne som udgangspunkt ikke bør udskifte deres medlem af udvalget mellem folketingsvalg, medmindre det pågældende medlem udtræder af folketingsgruppen. Herudover er aftalepartierne enige om, at partiernes medlemmer af udvalget så vidt muligt bør nyde en særlig opbakning i folketingsgruppen, da arbejdet i Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne er undergivet særlig tavshedspligt og der således ikke er mulighed for at drøfte sager, der behandles i udvalget, med den øvrige folketingsgruppe. Det vil f.eks. kunne være en gruppeformand, en partileder (politisk leder) eller et folketingsmedlem med særlig lang parlamentarisk erfaring, men det vil være op til de enkelte partier at udpege medlemmet.

Faste rammer for nye udvalgsmedlemmers introduktion til arbejdet mv.

Aftalepartierne er enige om, at de sager og spørgsmål, som Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne beskæftiger sig med, stiller meget store krav til, at medlemmerne oparbejder og løbende vedligeholder en solid viden og forståelse for aktuelle sikkerhedsrelaterede emner mv. Dette skal ikke mindst ses i lyset af det komplekse trusselsbillede, som efterretningstjenesterne i stigende grad opererer i, og den styrkelse af samspillet mellem Tilsynet med Efterretningstjenesterne og udvalget, som er indeholdt i aftalen. Sekretariatsbetjeningen af udvalget – herunder i forhold til prioritering af ressourcer – bør søges tilrettelagt således, at der etableres nogle mere faste rammer og procedurer for, hvordan nye medlemmer introduceres til arbejdet i udvalget, men også for hvordan medlemmerne løbende fastholder et så opdateret vidensgrundlag om sikkerhedsrelaterede emner mv. som muligt. Aftalepartierne er i den forbindelse enige om, at folketingsmedlemmer, der får plads i Udvalget vedrørende Efterretningstjenesterne, som udgangspunkt bør gennemgå et grundigt opstartsforløb, der har til formål at sikre, at medlemmet hurtigt bibringes en grundlæggende forståelse for sikkerhedsområdet.

Lovgivning

Aftalepartierne er enige om at stemme for den lovgivning, der er nødvendig for at udmønte denne aftale.

Økonomi

Den nye organisering af sekretariatet for Tilsynet med Efterretningstjenesterne forventes at indebære en administrativ og logistisk understøttelse af tilsynet, som vurderes i en vis udstrækning at kunne frigive ressourcer til tilsynets udførelse af sine kontroller. Endvidere vil der inden for Justitsministeriets eksisterende økonomiske ramme blive afsat et mindre merbeløb til Tilsynet med Efterretningstjenesterne. Øgede ressourcer i tilsynet til den egentlige tilsynsvirksomhed må forventes at medføre et øget ressourcetræk hos PET, som i den udstrækning, der er tale om en begrænset stigning i kontrolaktiviteterne, forudsættes at blive håndteret inden for PET's eksisterende ressourcemæssige rammer.

Opfølgning på øvrige dele af PET-evalueringen

Aftalen er en opfølgning på de dele af Justitsministeriets evaluering af PET-loven fra juni 2022, som omhandler rammerne for kontrol og tilsyn med PET samt spørgsmålet om placeringen af den eksterne whistleblowerordning. Evalueringen indeholder dog også en række andre elementer, der bør overvejes nærmere. Det drejer sig bl.a. om PET's opgaver og om at understøtte PET's udvikling mod at blive en mere data- og analysebaseret efterretningsvirksomhed, herunder ved i højere grad end hidtil at indsamle og arbejde med store datamængder. Herudover drejer det sig bl.a. om en generel modernisering af reglerne om PET's behandling af personoplysninger i lyset af den almindelige databeskyttelsesretlige udvikling og om PET-lovens slettefrister ligesom også andre spørgsmål i relation til den materielle regulering af PET's virksomhed, herunder på det operative område, vil kunne drøftes i forbindelse med den videre opfølgning.

Regeringen vil senere følge op på de dele af evalueringen af PET-loven, som ikke er omfattet af denne aftale.

Tilsyn og kontrol med Forsvarets Efterretningstjeneste

For så vidt angår Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) vil der – som konsekvens af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis – skulle gennemføres en større omlægning af tilsynsstrukturen. Forsvarsministeren vil indkalde til særskilte politiske drøftelser om en kommende tilsynsstruktur for FE. Det forudsættes, at styrkelsen af rammerne for Tilsynet med Efterretningstjenesternes kontrol med PET, som fremgår ovenfor, med de nødvendige tilpasninger også vil omfatte tilsynet med FE. Forsvarsministeriet forventer at kunne fremsætte et særskilt lovforslag herom i begyndelsen af næste folketingssamling.